

státní opera praha

1888—2008

120 let budovy Státní opery Praha
years of the Prague State Opera building

Ředitel: Mgr. JAROSLAV VOCELKA

Šéf opery: PhDr. INGEBORG ŽÁDNÁ

TISKOVÁ ZPRÁVA

Vydaná ke dni 24. 1. 2008

Ke 120. výročí budovy Státní opery Praha

**CAMILLE SAINT-SAËNS
NUIT PERSANE, HÉLÈNE**

Novodobá premiéra 13. února 2008 v 19.00 hodin ve Státní opeře Praha

Camille SAINT-SAËNS (1835–1921)

NUIT PERSANE / PERSKÁ NOC

Cyklus písní na text Armanda Renauda pro alt, tenor, recitátora, sbor a orchestr

HÉLÈNE

Lyrická poema o 1 dějství na libreto CAMILLE SAINT-SAËNSE

/KONCERTNÍ UVEDENÍ/

Obsazení

NUIT PERSANE

Jana Sýkorová – alt
Richard Samek – tenor
Hélène Sapin – recitace

Obsazení

HÉLÈNE

Christina Vasileva – Hélène
Pavla Vykopalová – Vénus (Afrodité)
Jana Sýkorová – Pallas Athéna
Richard Samek – Pâris

Hudební příprava: Václav Loskot, Jitka Nešverová
Sbormistři: Tvrтко Karlovič, Adolf Melichar

ORCHESTR A SBOR STÁTNÍ OPERY PRAHA

Dirigent: Guillaume Tourniaire

Novodobá premiéra: 13. 2. 2008

Reprízy: 14. & 19. 2. 2008

Nastudováno ve francouzštině.

ZÁŠTITU NAD KONCERTY PŘEVZAL J. E. CHARLES FRIES, VELVYSLANEC FRANCOUZSKÉ REPUBLIKY
V ČESKÉ REPUBLICĚ.

PARTNEREM KONCERTŮ JE SKUPINA ČEZ, CULTURESFRANCE A FRANCOUZSKÝ KULTURNÍ INSTITUT.

NUIT PERSANE / PERSKÁ NOC

Cyklus písní na text *Armanda Renauda*

První část:

LA SOLITAIRE / SAMOTNÁ

Předehra

LA VOIX DU RÊVE / HLAS SNU

(Recitace)

1. La Brise / *Větrík* (Sbor)
2. La Solitaire / *Samotná* (Alt sólo)
3. La Fuite / *Útěk* (Tenor sólo a sbor)

Druhá část:

LA VALLÉE DE L'UNION / ÚDOLÍ SEZDÁNÍ

Předehra

LA VOIX DU RÊVE / HLAS SNU

(Recitace)

4. Au Cimetière / *Na hřbitově* (Tenor sólo)
5. Les Cygnes / *Labutě* (Alt, tenor a sbor)

Třetí část:

FLEURS DE SANG / KRVAVÉ KVĚTY

Předehra

LA VOIX DU RÊVE / HLAS SNU

(Recitace)

6. Sabre en main / *Se šavlí v ruce* (Tenor sólo a sbor)

Čtvrtá část:

SONGE D'OPIMUM / OPIOVÝ SEN

Předehra

LA VOIX DU RÊVE / HLAS SNU

(Recitace)

7. Tournoiement / *Víření* (Tenor sólo a sbor)

HÉLÈNE - OBSAH OPERY

V Meneláově paláci provolávají Sparťané slávu Paridovi, synovi trojského krále Priama, i svému králi Meneláovi a královně Heleně.

Helena stojí na vrcholku skály. Je zoufalá – žila šťastně se svým manželem Meneláem. Ale příchod trojského mladíka Parida jí vzal veškerý klid. Zamiloval se do ní a přemlouvá ji k útěku do Tróje. I Helenu jeho krása očarovala. Ví však, že její láska je hříšná a prosí boha Dia, aby ji raději usmrtil.

Nad mořem se objeví bohyně Afrodíté. Říká Heleně, že je bláhové chtít zemřít a že nikdo, ani Zeus, nezvítězí nad ní, bohyní lásky. Prohlašuje, že se Helena musí podrobit kruté vůli lásky a s Paridem utéci; vždyť ho přece miluje!

Přichází Paris. Vášnivě vyznává Heleně lásku – miluje ji od prvního okamžiku, kdy ji spatřil. Helena ho odmítá – zůstane věrna svému manželovi Meneláovi. Ale Paris nepřestává naléhat: v Tróji, ve zlatém paláci Priamově najde Helena teprve svůj pravý domov. Helena nakonec přiznává, že Parida miluje.

Vtom se zjeví bohyně Pallas Athéna. Posílá ji bůh Zeus – Paris se musí vzdát plánu na únos Heleny, jinak ho čeká krutý osud. Prozrazuje Paridovi, že pokud s Helenou uprchnou do Tróje, Řekové je budou pronásledovat a za deset let nelítostných bojů Tróju dobudou. Mnoho Trójanů, i Paridův otec Priamos budou zabiti. Paris ale její sudbu odmítá: nikdo nemůže vyrvat lásku z jeho srdce. Nevzdá se Heleny, ani kdyby měla být zahubena celá Trója, ani kdyby on sám měl zemřít.

Helena je jeho rozhodnutím všechno obětovat zcela podmaněna a slibuje Paridovi, že pro něho opustí svého manžela a děti. Vždyť to sám bůh lásky Erós na sebe vzal Paridovu podobu. Šťastni se vydávají na plavbu do Tróje.

GUILLAUME TOURNAIRE: CAMILLE SAINT-SAËNS

Akademický skladatel, namyšlený a příliš konzervativní člověk – to je jedna z šablon, které už několik desetiletí bez žádných hlubších úvah kolují o osobě Camilla Saint-Saënsa a kvůli nimž skladatel ztratil postavení, jaké by si zasloužil. Je naprosto jisté, že některá z jeho prohlášení o hudbě jeho současníků nehovoří v jeho prospěch. Je v tom však přesto třeba spatřovat tmářství?

Camille Saint-Saëns se narodil se v roce 1835, krátce po smrti Beethovena a Schuberta, a žil dlouho – až do roku 1921. Přežil tedy Mahlera a Debussyho a s nepochopením, které dále vysvětlil, přihlížel premiéře *Svěcení jara* nebo představení *Salome*. Byl to literát, milovník klasicismu, virtuózní varhaník (dokonalé zvládnutí hry na tento nástroj mělo velký vliv na jeho skladby) posedlý čistotou formy, kterého zaskočily kompoziční principy začátku 20. století. Cítil se již jako osobnost minulosti a byl jistě často neobratný (nebo dokonce žárlivý?), když se svěřoval se svým kritickým názorem (často velmi důrazným) a ospravedlňoval ho svým nepochopením. Je jisté, že Monteverdiho *Korunovace Poppey*, Verdiho *Falstaff* nebo Janáčkova opera *Z mrtvého domu* znamenaly převratný zlom v uměleckém přístupu na konci jejich (dlouhého) života, máme však proto pohrdat někým, kdo nevynikl stejnou schopností? Měli bychom snad upřít nadání tvůrci, který „pouze“ vystihl svou dobu?

Camille Saint-Saënsovi se to opravdu stalo – a dodnes to přetrvává! Nikdo nemůže upírat genialitu opeře *Samson a Dalila*, koncertní síně jsou nadále plné, když se hraje *Karneval zvířat* nebo *Danse macabre* nebo také *Varhanní symfonie*, což svědčí o skladatelově úspěchu u posluchačů, a současně se mu upírají jeho kvality a nic nebo téměř nic se neví o jeho skladbách! Musím sám přiznat, že jsem měl mnoho předsudků o jeho díle a předem daných představ o autorovi, až do okamžiku, kdy jsem díky jednomu setkání pocítil větší zvědavost a dnes snad také dospěl k větší obezřetnosti...

Po jedné generální zkoušce s Orchestre national de Lyon jsem se seznámil s paní Marií Vandamme, ředitelkou australského hudebního vydavatelství Melba Recordings. Tato vášnivá obdivovatelka operního umění a nejslavnější sopranistky své doby Dame Nellie Melby (1861-1931) mi nabídla, abych dirigoval nahrávku *Heleny*, jednoaktové *poème lyrique*, kterou Saint-Saëns pro tuto slavnou sopranistku napsal v roce 1904. *Helena... ?*

Hudební osud této řecké hrdinky byl mnohem známější díky Offenbachovu humoru než klasické hudební kultuře Saint-Saënsově, a tak jsem se začal s tímto dílem seznamovat...

Premiéra *Heleny* byla s velkým úspěchem provedena v operním domě v Monte Carlu, vzápětí se pak hrála v Covent Garden, v Opéra Comique a poté v Miláně, ale nakonec se na ni překvapivě zapomnělo.

A přitom, když jsem si poprvé četl partituru, zažíval jsem stejný pocit, jaký musí mít vědec, který se blíží k vyřešení svého úkolu nebo archeolog před dosažením rozhodujícího objevu... Jak je možné, že krása a bohatství tohoto pojetí šířavé a ničivé vášně *Heleny* a *Parida*, laskavost, jakou k nim chovala *Venuše*, jejich útěk i přes tragické varování *Pallas Athény*, se mohly na tak dlouho odmlčet?

Hned úvodní hudba veselé slavnosti (za scénou) k počtě *Heleny* krásy a slávy jejího manžela, krále *Meneláa*, se prolíná s tématy nádherného *Priamova paláce* i nešťastné *Heleny* lásky k *Paridovi* (v tomto prolínání různých námětů okamžitě poznáme virtuózního varhaníka). Zjeví se *Helena*, bláznivě zamilovaná do *Parida*, která po zoufalém útěku v překrásném monologu prosí svého otce *Dia*, aby ji této lásky zbavil. Dílo není koncipováno v uzavřených číslech, je napsáno jedním dechem, jako by tím

symbolizovalo nevyhnutelný osud obou milenců. V tomto výstupu (který by mohl být jedinou „árií“ hlavní hrdinky), dojde ke kratičkému zastavení v D dur, kdy Helena vzpomíná na předešlý poklidný život po Meneláově boku. Ale vzpomínka na Parida je příliš silná a strach, že by jej mohla ztratit, je příliš bolestný (vyjádřený krásnou frází dechových nástrojů: klarinet, flétna, anglický roh – mezi čísly 16 a 17). Po marné prosbě k otci spěchá Helena k břehu, je odhodlána skočit do moře. Zjeví se Venuše se sborem blahovolných andělů (ženský sbor – tento okamžik by mohl působit jako kýč – ale jaký kýč!), která ji však zastaví a snaží se ji uchlácolit v tónech nadpozemského ryzího okouzlení. Píše se rok 1904 a Debussy už napsal *Péleea a Mélisandu*.

Harmonická stránka partitury *Heleny* by se pro danou dobu mohla jevit jako prostá, či dokonce nevýrazná. Ale podíváme-li se blíže, slyšíme, jak nesmírně jemná je modulace, v níž mizí bohyně lásky, dodává vášni hořkou příchut' a ještě před věštbou Pallas Athény zřetelně předznamenává smutný osud Tróje.

Do této kouzelně vynívající hudby přichází Paris. Tehdy zazní první a velmi bouřlivý duet obou milenců. Marná láska, kterou oslavovali romantici, nachází v Saint-Saënsovi stále svého horlivého stoupence. V hudbě zní stupňující se utrpení. Kadence, která tak podivuhodně zakončila výstup Venuše, teď slouží jako hlavní téma. Helena se s veškerou silou zoufale snaží odvrátit od sebe muže, kterého miluje, a zdůrazňuje svou věrnost Meneláovi. Ve hřmění orchestru nemůžeme občas nepomyslet na Wagnera. Ale Paris čelí vlnám víchřice s úsměvem nechápajícího, neztrácí naději a ve dvou velmi nápaditých okamžicích (číslo 32 a číslo 33, které by také mohlo být Paridovou „árií“) vyznává svou lásku. Helena cítí, že již dlouho neodolá, a ještě jednou úpěnlivě prosí otce o pomoc. Tehdy se v takřka filmově citěném momentu zjeví Pallas Athéna, která se snaží milence odradit od jejich plánů, s odkazem na případné následky jejich lásky. Po novém, velmi pozoruhodném výstupu (v kombinaci bicích nástrojů, žesťů, orchestru na jevišti) vykresluje Saint-Saëns zvukovou koláží Trojskou válku, pohyb nepřátelských vojsk, výkřiky davu. Paris však naslouchá jen své lásce, rozhodnut čelit vlastní smrti i smrti svých blízkých, a tak Helena nakonec podlehe své vášni. Zde zazní jejich druhý duet. Tříhlasá fráze smyčců odvane minulá utrpení a strašlivá varování Pallas Athény (číslo 58). Jako by se oba milenci oprostili od své tělesnosti a vychutnávali svou lásku v ve vypjatém, dramaticky klenutém zpěvném oblouku (číslo 63), který postupně přechází do nezadržitelného spěchu na Iliadu, za jejich snem, jejich láskou. Loučí se s námi překrásnou kadencí až neuvěřitelného rozmachu (krátce před číslem 66). Orchester pak provází jejich útěk (čísla 66 až 73). Zde skladatel plně uplatní své kontrapunktické a instrumentační mistrovství. Všechna hudební témata se zde promíchají v nekonečném accelerandu, na jehož vrcholu zazní vzdálené hlasy obou milenců, kteří zpívají o svém štěstí.

Saint-Saëns si sám napsal libreto a prokázal velmi zdatný dramatický talent. Úmyslně zestručnělý a příkladně divadelně zpracovaný děj se zlatnickou precizností dokresluje hudba. Žádná nadbytečnost, žádné protahování. Klasicistní ideál, který si autor tak cenil, zde s sebou nese sevřenost výstupů, zdánlivě jednoduchá harmonie – jejíž bohatství bude zřetelné jen pro znalce – a konečně a především zcela mimořádná nápaditost.

Po několika týdnech jsem tuto partituru znal mnohem lépe. Když jsem si ji několikrát zahrál na klavír a v tichu si ji přečetl, byl jsem přesvědčen, že nesmí trvat déle než hodinu. A proto jsme pro naši nahrávku mohli uvažovat o nějakém programovém doplňku. Věděl jsem, že náš skladatel napsal mnoho písní, z nichž mnohé byly instrumentovány. A protože štěstí nechodí nikdy samo, začal jsem snít o tom, že objevíme nějakou další „Spící krasavici“. Usilovně jsem studoval katalog jeho děl a jeho různé životopisy a mou pozornost upoutala *Perská noc*. Znal jsem pozoruhodný cyklus *Perských melodií* pro zpěv a klavír, který vznikl mezi lety 1870 a 1872, ale nevěděl jsem o druhé verzi tohoto opusu, u něhož několik muzikologů chválilo přepracování a instrumentaci původní skladby. Když jsem se touto otázkou začal podrobněji zabývat, zjistil jsem, že dílo po svém vzniku zcela zmizelo z koncertních síní, a bylo dokonce třeba provést rešerši prostřednictvím nakladatelství Durand, abychom našli orchestrální partituru.

A jaké bylo naše překvapení!

Pokud – jak jsem si to představoval – byl klavír nahrazen orchestrem, k oběma sólistům se teď přidal sbor (na některých místech je dokonce nahradil) a k původním zpěvům se připojily dvě nové melodie (*Útěk / La Fuite* a překrásné *Labuť / Les Cygnes*). Skupina čtyř krátkých symfonických preludií s vokální složkou (hlas snu) pak dodaly jednotu tomuto cyklu, jenž se tak stal nočním blouzněním ve čtyřech částech, v nichž se spojuje téma „únosu ze serailu“ s tématem marné lásky.

Orient (a po světových výstavách v Paříži dokonce i Dálný východ) byl v módě po celé 19. století. Saint-Saëns (který byl na svou dobu velkým cestovatelem) zahájil svou operní kariéru *Žlutou princeznou* / *La Princesse jaune*, a pak nám v roce 1876 připravil své mistrovské dílo *Samson a Dalila*. Díky přeslavnému *Bakchanále* převzatému ze *Samsona a Dalily* pronikneme až k opojení proměnlivým orientem; zvukový základ *Perské noci* také využívá melodických arabesek, které provází velká škála zvětšených intervalů. Ale zde jde o jemnější svět... svět snu, v němž jsou se orientální prvky halí do velmi vytříbeného zpracování.

Housle zahajují první preludium jako žhavý vítr vanoucí pouští a po letmé připomínce tance (tympany a kontrabasy) napodobuje orchestr běh koně. Tak je vymezeno vnější prostředí a snový hlas opěvuje krásu vězenkyně, kterou záhy osvobodí její milenec. Když zazní *Větrík* (*La Brise*), ženy z harému se velmi líbezným tancem (který nám nutně připomene poetický začátek *Poloveckých tanců* Borodinových) pokoušejí krásku potěšit. Melodická linka je tak něžná (číslo 5), že se podobá pohlázení vánku, který zdálky donesl slova lásky mladíka až k sluchu zajatkyně. Vězenkyně (*Samotná* / *La Solitaire*) se svěruje se svým zoufalstvím, zaznívá melodie prodchnutá láskou a vášní. Orchesterální fuga a virtuózně zkomponovaný pěvecký part zde symbolizují vášeň, jakou probouzí tento „hrdý mladík se sametovým pohledem“. Rytmická pružnost ústřední části (celé v 7/4 rytmu) a melodické křivky evokují smyslnost hlavní hrdinky („Nebesa mne obdařila horoucností a krásou...“). Návrat mollové tóniny v „Proč květiny“ se zvýšeným intervalem f – fis vyvolává vtíravý pocit hořkosti. Následuje noční běh jejího milence (*Útěk* / *La Fuite*). V doprovodu slaviček (ženský sbor) unese svou krásku a kůň (hudba je zde velmi sugestivní) zaržá pod ranami svého jezdce. Jediný šťastný okamžik této noci je druhá část začínající připomínkou znovu nalezeného míru mezi oběma milenci. Unisono tří fléten a anglického rohu jakoby pozastavilo čas. Velmi oproštěný pěvecký part tenoristy (kterého doprovází harfa a pět sólových violoncell) nás ukolébá ve spojení smrtelného a věčného (*Na hřbitově* / *Au Cimetière*). Jak nepodlehnout kouzlu této stránky (a nepomyslet přitom na árii Nadira z Bizetových *Lovců perel*)? Pozoruhodný duet (*Labuť* / *Les Cygnes*) spolu s několikanásobně dělenými smyčcovými nástroji rozehrává odrazy na hladině jezera čarovné lásky. Sbor se k tomuto spojení připojuje brumendem, stejně jako tomu je v Massenetově *Meditaci* z opery *Thaïs*. Kráska zpívá: „Do nekonečna se nese šum křídel“ a sordinované smyčce v nás svým tremolem probouzejí závrať. Tato část je opravdu mimořádně krásná.

Doba extáze je však už u konce. Kráska zmizela – to nám sděluje kratičké, ale o to vzrušenější preludium – a rozumy zbavený milenec se pouští do boje proti lidskému zástupu (*S tasenou šavlí* / *Sabre en main*). Jeho běsnění provází velké instrumentální a vokální obsazení. Dokážeme si představit vyčerpání hlavního hrdiny v překrásném preludiu čtvrté části (které v sobě nemá nic orientálního). Sólo lesního rohu (po kterém záhy následuje flétna a anglický roh) zklidní tohoto nešťastníka, který sní o ztracené lásce (mezzosoprán v zákulisí zpívá část melodie *Na hřbitově* / *Au Cimetière*, kterou jsme slyšeli již v druhé části). Tak jako opium vyvolává tento hlas blouznění... Lehké chvění smyčců zvěstuje jeho odchod z tohoto světa, v nekonečné volutě, ve stále vyšších a méně zřetelných tónech (*Víření* / *Tournoiement*). Tenoří sboru se připojují k sólistovi jako přízraky provázející ho na poslední cestě a přebírají jeho melodickou linii. Obsazení orchestru se neustále zmenšuje. Zvuk dělených houslí zvolna zaniká. Sen končí působivě – hudební projev dozní v nekonečném nehmotném tichu...

Od Berliozových *Letních nocí* až po velké mahlerovské cykly vznikaly v 19. století početné cykly zpěvů s orchestrem. Existuje však dílo, které by z hlediska inspirace a zpracování bylo možno srovnat s *Perskou nocí*? Jak vysvětlit takové opomenutí, ačkoli se o jeho existenci vědělo?

To se pravděpodobně nikdy nedovíme...

Já se však už budu muset usmát pokaždé, když uslyším, že Saint-Saëns byl... akademický skladatel!

ČESKÝ PŘEKLAD: JANA LEMONNIER

CAMILLE SAINT-SAËNS, NELLIE MELBA A NOVÉ NĚMECKÉ DIVADLO V PRAZE

Francouzský skladatel Camille Saint-Saëns, australská sopranistka Nellie Melba, pražské Nové německé divadlo a současné oslavy 120 let budovy Státní opery Praha mají kupodivu hodně společných průsečíků.

Operu *Hélène* komponoval Camille Saint-Saëns pro **Nellie Melbu** (1861–1931). Začneme tedy osobností této legendární pěvkyně a její jedinou návštěvou Prahy. Tehdejší ředitel Nového německého divadla **Angelo Neumann** (1838–1910) byl zkušeným hledačem talentů. Řadě pozdějších světových hvězd poskytl v Praze odrazový můstek k jejich světové kariéře a neomylný instinkt mu umožňoval rovněž získávat k ojedinělým hostováním pěvce na začátku jejich dráhy, tedy v době, kdy si je ještě mohl dovolit zaplatit. Díky němu mohla tak Praha slyšet v roce 1904 italského tenoristu Enrika Carusa, a to dokonce ve čtyřech představeních *Rigoletta* a *Nápoje lásky* (v následujícím roce už pěvcovy honorářové požadavky přesáhly Neumannovy možnosti) nebo v roce 1909 španělskou sopranistku Elviru de Hidalgo, k jejímž žákům patřila mj. Maria Callas. Nellie Melba byla trochu jiný případ: když přijela v roce 1900 do Nového německého divadla, patřila už k oslavovaným divám. Debutovala 13. 10. 1887 v bruselském Théâtre de la Monnaie jako Gilda, v Paříži se proslavila jako Thomasova Ofélie, v Londýně jako Gounodova Julie a Markétka, v Metropolitní opeře jako Donizettiho Lucie z Lammermooru. Za svůj umělecký domov považovala londýnskou Covent Garden, kde vystupovala v letech 1888–1926. Pro své jediné pražské vystoupení 18. 4. 1900 si zvolila Verdiho *La traviatu*, jednu z mála oper uváděných v Novém německém divadle v italštině, kterou podle dobových zvyklostí ještě doplnila o efektní scénu šílenství z opery *Lucia di Lammermoor*.

Připomeňme pro zajímavost ještě jedno spojení Nellie Melby s českým uměleckým světem, konkrétně s fenomenálním houslistou **Janem Kubelíkem** (1880–1940), s nímž opakovaně podnikala rozsáhlá turné po Velké Británii, USA a Kanadě. Dokladem jejich spolupráce jsou dnes nahrávky dvou skladeb: v říjnu 1904 a znovu v únoru 1905 natočili pro společnost Victor Bachovu *Ave Maria* v Gounodově transkripci z roku 1859. O devět let později, 2. 10. 1913, ji nahráli znovu, již v dokonalejších technologických podmínkách, díky nimž se tato nová verze dochovala do současné doby. Téhož dne, tedy 2. 10. 1913, spolu nahráli také árii *L'amerò, sarò costante* s houslovým sólem z Mozartovy opery *Il re pastore*; nepoužili žádnou z Mozartových kadencí, nýbrž kadenci od Camille Saint-Saëns. Neboli další průsečík Saint-Saëns, Melba a Čechy (totiž Kubelík)... Pro úplnost dodejme, že je na klavír doprovázel v obou snímcích z roku 1913 Gabriel Lapierre. Obě skladby jsou zařazeny na CD firmy Naxos 8.110336 z roku 2005 s názvem *Nellie Melba, The Complete American Recordings, Volume 3*. A ještě jednu perličku: jsou zde i dvě nahrávky Dvořákovy písně *Když mne stará matka z Cigánských melodií, op. 55*, které Melba natočila v anglickém překladu 12. 1. 1916 s neznámým orchestrem pod taktovkou Waltera B. Rogerse a téhož dne i s klavírním doprovodem Franka St. Legera.

Kontakty francouzského skladatele **Camille Saint-Saëns** s Prahou i s Novým německým divadlem byly častější. Jeho první pražský pobyt se uskutečnil v roce 1882 na pozvání Urbánkova hudebního nakladatelství, které kromě vydavatelské činnosti vyvíjelo i velkou aktivitu koncertní (iniciovalo mj. i návštěvy Petra Iljiče Čajkovského a Edvarda Griega). V roce 1886 Saint-Saëns přijel do Prahy podruhé, aby se na jediném koncertě v Národním divadle 19. 2. představil jako skladatel, dirigent a

klavírista – dirigoval své symfonické básně *Mládí Herkulovo* a *Phaëton* a hrál sólové party v *Auvergnské rapsodii pro klavír a orchestr* a v *Koncertu g moll pro klavír a orchestr* za řízení Adolfa Čecha; sólově zahrál *Capriccio* na baletní motivy z Gluckovy *Alcesty*. Koncert doplnila baletní hudba z jeho opery *Henry VIII*.

Právě tato opera stála u zrodu jeho kontaktů s Novým německým divadlem. Její světová premiéra se uskutečnila 5. 3. 1883 v pařížské Grand Opéra. Neunikla pozornosti **Angela Neumanna**, neúnavného objevovatele nejen nových umělců, ale i operních titulů, kvůli nimž objížděl evropská divadla. Operu *Henry VIII*. zamýšlel uvést už v roce 1885, kdy se stal ředitelem Stavovského divadla (Königliches deutsches Landestheater). Její uvedení naplánoval na 14. 2. 1886 a skladatel měl dílo sám dirigovat. Ale útoky německého tisku, který Saint-Saënsovi vytýkal nevlídný poměr k pařížskému uvedení Wagnerova *Lohengrina* (i když opak byl pravdou), Neumanna od jeho úmyslu odradily. V té době se již začal naplňovat plán Německého divadelního spolku (Deutscher Theaterverein) na vybudování Nového německého divadla a Neumann, který pomýšlel na místo ředitele, si nechtěl spolek znepřátelit. Požádal skladatele o odložení provedení a operu *Henry VIII* uvedl až ve svém novém působišti, v Novém německém divadle, 6. 4. 1900 pod taktovkou Desidera Markuse. (Jedna z prvních repríz se shodou okolností uskutečnila 19. 4. 1900, den po hostování Nellie Melby.) O tři roky později přišla na řadu opera *Samson et Dalila* (6. 1. 1903 pod taktovkou Lea Blecha) a konečně 1. 4. 1908 opera *L'ancêtre* (pod názvem *Die Ahne/Pramáti*) za řízení Arthura Bodanzkyho; pouhé dva roky po světové premiéře v Monte Carlu 24. 2. 1906. Všechny tři opery zazněly v Novém německém divadle v české premiéře. Saint-Saëns se v Novém německém divadle představil i jako klavírní virtuos – 11. 10. 1906 hrál vlastní skladby, mj. *Klavírní koncert F dur*.

Osobnost Angela Neumanna má jeden rys – rys onoho hledačství – společný s ředitelem jiného divadla, Salle Garnier v Monte Carlu, Raoulem Gunsbourgem. Divadlo v Monte Carlu, jehož architektem nebyl nikdo jiný než slavný tvůrce pařížské Grand Opéra Charles Garnier, bylo otevřeno 25. 1. 1879. Jeho slavnou éru určoval v letech 1893–1951 právě **Raoul Samuel Gunsbourg**, rodák z Bukurešti (1860–1955). Podobně jako Angelo Neumann byl i Gunsbourg zaníceným lovcem nových operních děl a celou řadu uvedl ve světové premiéře. Patřily k nim mj. opery Julese Masseneta (mj. *Thérèse* a *Don Quichotte*), Pucciniho (*La Rondine*), Ravela (*L'enfant et les sortilèges*) ad. I Gunsbourgovi se podařilo během své téměř šedesátileté ředitelské etapy angažovat nejslavnější pěvce, mj. Adelinu Patti, Franceska Tamagna, Enrika Carusa (1902–1915), Fjodora Šaljapina (1905–1937), Benjamina Gigliho, Geraldinu Farrar, Tita Schipu, Lily Pons či Régine Crespin. V letech 1890–1921 zde hostovala Nellie Melba.

Právě pro ni, jak už bylo uvedeno, psal Saint-Saëns titulní roli v opeře *Hélène*. Gunsbourgovi pravděpodobně nešla zpráva o nové Saint-Saënsově opeře, a tak došlo k tomu, že se světová premiéra opery *Hélène* uskutečnila s Nellie Melbou právě v Monte Carlu, a to 18. 2. 1904. Druhým titulem večera byla Massenetova aktovka *La Navarraise* (Dívka z Navarry). Po *Hélène* uvedl Gunsbourg ještě další dvě (poslední) Saint-Saënsovy opery: *L'ancêtre* (24. 2. 1906) a *Déjanire* (14. 3. 1911). Pod Saint-Saënsovou taktovkou byla *Hélène* uvedena ještě téhož roku v květnu v londýnské Covent Garden, v listopadu v Miláně a 18. 1. 1905 v pařížské Opéra-Comique. Poté opera už nenávratně zmizela v propadlišti operních dějin.

Je s podivem, že unikla hledačskému úsilí Angela Neumanna. V sezoně 1907/08 hostoval v Novém německém divadle opakovaně francouzský tenorista Albert Alvarez (1860–1933), člen pařížské Grand Opéra, který zpíval po boku Nellie Melby v premiéře *Hélène* v Monte Carlu. Neumann nicméně právě v této době uvedl Saint-Saënsovou operu *L'ancêtre*. Možná *Hélène* byla v té době již zcela zapomenuta, možná lákadlo zcela čerstvé novinky bylo silnější. **Státní opeře Praha** to nicméně poskytlo příležitost manifestovat právě v roce 120. výročí existence budovy sepětí s hledačskými a progresivními idejemi někdejšího Nového německého divadla. Zasluhou současného šéfdirigenta **Guillauma Tournaira** se uskuteční novodobá premiéra Saint-Saënsovy opery právě ve Státní opeře Praha, přestože zájem o premiéru *Hélène* byl pochopitelně značný, nejen v Austrálii, ale také v Itálii a Francii.

Ještě stručně ke druhé skladbě dnešního večera. Saint-Saëns napsal více než 120 písní, většinou cyklické podoby, jako byl i v letech 1870–1872 komponovaný cyklus *Méodies Persanes*, op. 26 na text Armanda Renauda (1836–1895). Exotické melodie měly úspěch a skladatel je v roce 1892 upravil pro dva sólisty, recitátora, sbor a orchestr; přidal nové melodie, změnil původní pořadí a cyklus nazval *Nuit Persane*. Premiéra se uskutečnila v populárních Concerts Colonne v Paříži 14. 2. 1892. Zatímco původní verze *Méodies Persanes* se dočkala i CD nahrávky v provedení francouzského barytonisty Françoise le Rouxe a klavíristy Grahama Johnsona (Hyperion 2005), vokálně-instrumentální verze *Nuit Persane* upadla – tak jako *Hélène* – do zapomenutí.

MEDAILONY UMĚLCŮ

GUILLAUME TOURNAIRE / Dirigent

Guillaume Tourniaire se narodil v Provinci (Francie). Studoval hru na klavír a dirigování na konzervatoři v Ženevě. V roce 1993 se stal hudebním a uměleckým ředitelem pěveckého sboru Le Motet de Genève. V roce 1996 byl jmenován šéfbormistrem v Grand Théâtre de Genève, v letech 2001 a 2002 byl šéfem sboru v Teatro La Fenice v Benátkách. Od roku 2002 se věnuje výhradně dirigování. Jako dirigent debutoval v roce 1998 v Grand Théâtre de Genève v opeře Sergeje Prokofjeva *Zásnuby v klášteře* a poté v Opéra National de Paris v baletu Igora Stravinského *Svěcení jara* (choreografie Pina Bausch). Intenzivní spolupráci zahájil s Orchestre de la Suisse Romande, s nímž mj. provedl ve světové premiéře kompletní originální verzi Prokofjevovy hudby k Einsteinovu filmu *Ivan Hrozný* (kterou sám zrekonstruoval), dále Mozartovu scénickou hudbu ke hře *Thamos, König in Ägypten* od Tobiaše Philippa Geblera, Mahlerovu kantátu *Das klagende Lied*, Prokofjevovu kantátu *Alexandr Něvskij*, oratorium *Gilgameš* od Bohuslava Martinů, Dvořákovu *Requiem*, Janáčkovy skladby *Amarus* a *Věčné evangelium*, scénickou hudbu k *Rosamunde* od Franze Schuberta. V Grand Théâtre de Genève řídil Orchestre de la Suisse Romande v provedeních Rossiniho *Lazebníka sevillského* a *Madame de...* od Jeana Michela Damase.

Jako host dosud spolupracoval s celou řadou orchestrů jak v koncertním, tak operním repertoáru: jsou to mj. Filharmonický orchestr v Helsinkách, Orchestra Regionale Toscana, Orchestra dell'Accademia di Santa Cecilia v Římě, Teatro Rendano v Cosenzi (Poulenkovy *Prsy Tirésiovy*, *Turandot*, *Tosca*), Teatro São Carlos v Lisabonu, Orchestra del Teatro La Fenice v Benátkách, Deutsche Oper am Rhein v Düsseldorfu (*Don Pasquale*), Stadttheater v Osnabrücku (*Salome*, *Idomeneo ad.*), Deutsche Kammerphilharmonie v Brémách, l'Orchestre National de France, Teatro Politeama Greco v italské Lecce (Bizetovi *Lovci perel*), Teatro Politeama di Catanzaro a Teatro Cilea di Reggio di Calabria (*Madama Butterfly*), l'Orchestre National de Lyon.

V roce 2005 dirigoval Bizetovu operu *Lovci perel* na japonském turné benátského divadla Teatro La Fenice. V roce 2006 provedl ve světové premiéře operu švýcarského skladatele Xaviera Dayera (nar. 1972) *Les Aveugles* podle stejnojmenné hry Maurice Maeterlincka v Opéra National de Paris a poté v londýnském divadle Almeida.

V roce 2006 byl opětovně pozván na festival do Maceraty kde dirigoval *Kouzelnou flétnu*, v roce 2007 poprvé provedl jevištně *Saula* od Flavia Testiho. V Soulu dirigoval Händelova *Rinalda*. V Teatro Lirico di Cagliari provedl *Le bel Indifférent* od Marka Tutina a *Orfea v podsvětí*. Se souborem Orchestre de la Suisse Romande nahrál pro hudební vydavatelství AEON/Harmonia mundi nové koncertní provedení úplného znění scénické hudby ke Griegovu *Peer Gyntovi*. Tato nahrávka získala četná ocenění, na příklad "Diapason d'Or za rok 2005", "Choc" odborného časopisu Le Monde de la Musique, The CD of the month (leden 2007) deníku Daily Telegraph, Five Stars deníku Guardian, "Outstanding version" firmy Gramophone. Pro hudební vydavatelství Cascavelles a opět se souborem Orchestre de la Suisse Romande nahrál ve světové premiéře *Les Cantique des Cantiques*, *Jour de Fêtes en Suisse* a *Radio Panoramique*. V říjnu 2007 nahrál pro australské hudební vydavatelství Melba Recordings v Melbourne světovou premiéru *Hélène* a *Nuit Persane* od Saint-Saënsa.

K jeho plánům na rok 2008 patří mozartovský koncert v Palais Garnier v Paříži se souborem Orchestre de l'Opéra National de Paris a zpěváky z Atelier Lyrique, *Werther* v Janově, repríza opery *Les Aveugles* v Opéra National de Paris, *The Servant* na festivalu v Maceratě, příprava nové nahrávky pro Melba Recordings v Brisbane v Austrálii, *Bludný Holanďan* ve Státní opeře Praha...

Se Státní operou Praha (orchestrem a sborem) spolupracoval Guillaume Tourniaire poprvé v roce 2005 na Operním festivalu v italské Maceratě, a to na inscenaci opery Francise Poulénka *Prsy Tírésiovy* a světové premiéře díla *Le Bel Indifférent* od Marka Tutina. *Prsy Tírésiovy* nastudoval v české premiéře se souborem SOP i v Praze spolu s Poulénkovou jednoaktovkou *Lidský hlas* (výprava a režie Pier Luigi Pizzi, 22. 2. 2007). V Praze debutoval v roce 2006, kdy ve Státní opeře Praha provedl *Candida* Leonarda Bernsteina (premiéra 25. 5. 2006). Od sezony 2007/08 je šéfdirigentem Státní opery Praha.

CHRISTINA VASILEVA / HELENA

sólistka Státní opery Praha

Pochází ze smíšené rodiny (matka Češka, otec Bulhar). Studovala zpěv na konzervatoři v Sofii a pokračovala v soukromých hodinách. V roce 1995 získala třetí místo v mezinárodní pěvecké soutěži Antonína Dvořáka v Karlových Varech. V témže roce přijala angažmá v opeře divadla F. X. Šaldy v Liberci, kde působí dodnes. Vytvořila zde řadu sopránových rolí, mezi něž patří např. Rusalka, Violetta (*La traviata*), Taťána (*Eugen Oněgin*), Desdemona (*Otello*), Čo-Čo-San (*Madama Butterfly*), Antonia (*Hoffmannovy povídky*), Micaela (*Carmen*), Fiordiligi (*Così fan tutte*), Nedda (*Komedianti*), Leonora (*Trubadúr*) a Manon Lescaut. V roce 2002 ztvárnila roli Rusalky v Národním divadle v Praze, o rok později v Brně, hostovala na operních scénách v Ústí nad Labem a Plzni jako Violetta a Čo-Čo-San. Je častým hostem operních domů v zahraničí – Bulharsko, Řecko (Norma), Německo, Rakousko, Švýcarsko. Absolvovala turné po Japonsku (*La traviata*), v Národním divadle v Záhřebu ztvárnila roli Rusalky. Od roku 2006 je sólistkou Státní opery Praha, kde vytvořila roli Eleny (*Sicilské nešpory*), v současné době ji zde mohou diváci slyšet v roli Čo-Čo-San (*Madama Butterfly*), Manon Lescaut a Rusalky.

PAVLA VYKOPALOVÁ / VENUŠE

sólistka Státní opery Praha

Pavla Vykopalová absolvovala Státní konzervatoř v Praze v roce 1993. Ve zpěvu se dále zdokonalovala u prof. Jiřího Kotouče a v současné době u prof. Marie Urbanové. Již během studií spolupracovala s Operou Mozart, v roce 1998 byla angažována v Divadle J. K. Tyla v Plzni (mj. titulní role v Purcellově opeře *Dido a Aeneas*). Od roku 1999 je stálým hostem Národního divadla v Praze, od roku 2000 hostovala také ve Státní opeře Praha: Dorabella (*Così fan tutte*), Alcina (*Orlando furioso*), Fenena (*Nabucco*), Mercedes (*Carmen*), Béatrice (*Béatrice et Benedict*), Druhá žínka (*Rusalka*). Na jaře roku 2003 úspěšně debutovala v roli Karolky (Janáček – *Jenůfa*) v Théâtre du Châtelet v Paříži (dirigent Sylvain Cambreling, režie Stéphane Braunschweig). Pavla Vykopalová pravidelně účinkuje při koncertních provedeních barokních oper (Händel: *Alcina*, *Rodelinda*, *Rinaldo*, Bononcini: *Astarto*), v Národním divadle v Praze vytvořila v inscenaci opery J. Ph. Rameaua *Castor a Pollux* roli Minervy. Spolupracuje se souborem Virtuosi di Praga, SOČR, Českou filharmonií ad. Od března 2006 hostuje v roli Mařenky v Národním divadle v Brně v inscenaci *Prodané nevěsty* (režie Ondřej Havelka), za kterou byla nominována na cenu Thalie za rok 2006. Od sezony 2005/06 je sólistkou Státní opery Praha, na jejíž scéně ztvárnila Rosinu v Rossiniho *Lazebníku sevillském*, Paminu v Mozartově *Kouzelné flétně* a titulní roli v Dvořákově *Rusalce*.

JANA SÝKOROVÁ / PALLAS

sólistka Státní opery Praha

Jana Sýkorová na Pražské konzervatoři ve třídě Brigity Šulcové. V roce 1997 zvítězila na Mezinárodní pěvecké soutěži v Karlových Varech a o rok později obdržela prestižní evropskou cenu

Förderpreis für junge Künstler. V průběhu studií debutovala v Národním divadle v Praze i ve Státní opeře Praha, jejíž sólistkou se stala po ročním angažmá v Divadle F. X. Šaldy v Liberci. Od roku 1999 zde ztvárnila titulní role ve dvou nastudováních Bizetovy *Carmen*, ve světové premiéře Viklického *Faidry*, v české premiéře Vivaldiho opery *Orlando Furioso* a ve světové premiéře díla francouzského skladatele Laurenta Petitgirarda *Joseph Merrick zvaný Sloní muž*. K jejím dalším rolím na scéně Státní opery Praha patří Fenena (*Nabucco*), Maddalena (*Rigoletto*), Suzuki (*Madama Butterfly*), Ulrika (*Maškarní ples*) a naposledy Anitra v Griegově *Peeru Gyntovi*. Od roku 2002 je Jana Sýkorová stálým hostem Národního divadla v Praze i Janáčkovy opery v Brně. Pravidelně spolupracuje s našimi předními symfonickými orchestry, koncertně vystupovala ve Francii, Velké Británii, Itálii, Norsku, Dánsku, Polsku, na Slovensku a v Japonsku, jako sólistka České filharmonie vystoupila mj. v tokijské Suntory Hall. Dvakrát byla v širší nominaci na cenu Thálie, jednou byla nominována na cenu Alfréda Radoka. Pozornosti mezinárodní kritiky se dostalo jejímu ztvárnění Sloního muže při francouzské premiéře v Nice roku 2002 a následně vydanému DVD. V roce 2007 úspěšně debutovala v londýnské Královské opeře Covent Garden rolí Maddaleny (*Rigoletto*) a do Londýna se vrací v roce 2008 s rolí Mercedes v Bizetově *Carmen*.

RICHARD SAMEK / PARIS

sólista Státní opery Praha

Richard Samek se narodil v Třebíči. Je absolventem Janáčkovy akademie múzických umění v Brně, kde jako baryton vystudoval obor operní zpěv ve třídě prof. Anny Barové. Po zakončení studia debutoval pod vedením Natálie Romanové na jevišti Národního divadla v Brně v roli Fausta v Boitově opeře *Mefistofeles*, dále se zde představil v roli Pierra Bezuchova v Prokofjevově opeře *Vojna a mír*, jako Junoš ze Smetanových *Braniborů v Čechách* a ve scénickém provedení Mozartova *Requiem*. V současné době je sólistou Státní opery Praha, kde vystupuje v Bernsteinově opeře *Candide* (Governor-Vanderdendur-Ragotski), Pucciniho *Turandot* (Pang), *Manon Lescaut* (Edmondo), Verdiho *Nabuccovi* (Ismael) a Donizettiho *Lucii Di Lammermoor* (Arturo). Od roku 2006 je sólistou Divadla J. K. Tyla v Plzni, kde zpíval roli Prince ve Dvořákově *Rusálce*, v současné době zde vystupuje v roli Cassia (*Otello*) a Ismaela (*Nabucco*). Od r. 2007 je stálým hostem v Národním divadle v Brně a v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích. Richard Samek získal řadu ocenění na mezinárodních soutěžích: 3. cenu v operním oboru, 2. cenu v písňovém oboru a Cenu talent roku na Mezinárodní pěvecké soutěži Antonína Dvořáka v Karlových Varech, v pěvecké soutěži Mikuláše Schneidra Trnavského získal 3. cenu a Cenu pro nadějného zpěváka. Vystupuje také na koncertních pódii, kromě řady evropských zemí hostoval v Kanadě a Japonsku.

PREMIÉRY

Ruggiero Leoncavallo (1857–1919)

LA BOHÈME

Dirigent: **Hilary Griffiths**

Režie: **Roman Hovenbitzer**

Scéna a kostýmy: **Pavel Bílek**

Sbormistr: **Tvrtko Karlovič**

Obnovená premiéra: 6. 3. 2008

FANTOM OPERY (balet)

Hudba: **Petr Malásek**

Libreto, choreografie a režie: **Libor Vaculík**

Dirigenti: **Pavel Šnajdr, Michael Keprt**

Scéna: **Martin Černý**

Kostýmy: **Ľudmila Várossová**

Premiéra: 10. 4. 2008

Richard Wagner (1813–1883)

BLUDNÝ HOLANĎAN

Ke 120. výročí budovy Státní opery Praha

Dirigent: **Guillaume Tourniaire**

Režie: **Stephen Taylor**

Scéna: **Laurent Peduzzi**

Kostýmy: **Nathalie Prats**

Světelný design: **Christian Pinaud**

Sbormistr: **Tvrtko Karlovič**

Premiéra: 29. 5. 2008

V rámci Mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro

SOUBOR ROKU 2008 „CHANTICLEER“ VE STÁTNÍ OPEŘE PRAHA

Americký sbor Chanticleer, který 7. února 2008 vystoupí ve Státní opeře Praha, byl vyhlášen sborníkem Musical America International Directory of the Performing Arts „Souborem roku 2008“, a 13. prosince převzal tuto cenu v newyorském Lincoln Centru. Udělené ocenění je v letošním roce velice významné, protože poprvé v historii je uděleno vokálnímu sboru. Ceny v této kategorii obvykle získávala instrumentální tělesa jako např. Philharmonia Baroque Orchestra, Ensemble InterContemporain, Bang on a Can All-Stars a Kalichstein-Laredo-Robinson Trio.

Během své třicáté sezony (2007/2008) se ansámbl Chanticleer, držitel prestižní ceny GRAMMY a podle časopisu New Yorker „v současnosti nejlepší světový mužský sbor“, představí ve více než stovce koncertních vystoupení ve 22 státech USA, na počátku roku 2008 bude sbor koncertovat ve významných síních evropských metropolí – v Paříži, Lucemburku, Bruggách, Vídni, Budapešti, Vilniusu a Praze.

Sbor Chanticleer, jehož domovským městem je San Francisco, si vybudoval pozoruhodné renomé díky přesvědčivé interpretaci vokální literatury v rozpětí od renesanční po jazzovou hudbu a od gospelů po odvážná díla soudobých autorů. Jeho dokonalé propojení dvanácti mužských hlasů pokrývajících škálu od kontratenoru po bas vysloužilo sboru mezinárodní věhlas a označení „hlasový orchestr“. Sbor, pojmenovaný podle „kohoutka znělého hlasu“ z *Povídek Canterbury* Geoffreyho Chaucera, založil v roce 1978 tenor Louis Botto. V roce 1999 se stala prezidentkou a generální ředitelkou sboru Chanticleer Christine Bullinová. Hudební ředitel Joseph Jennings se ke sboru připojil v roce 1983 jako kontratenor a krátce poté se v něm ujal i své současné funkce. Jennings, který je plodným skladatelem a aranžérem, vybuodoval podstatnou část nejoblíbenějšího repertoáru sboru, zejména z oblasti spirituálů, gospelové tvorby a jazzových standardů.

Bohatý program pražského koncertu ve Státní opeře Praha (William Byrd, Giovanni da Palestrina, Josquin des Pres, Andrea Gabrieli, Samuel Barber, Francis Poulenc, Steven Stucky, Gustav Mahler a György Ligeti) uzavře Chanticleer svým charakteristickým přednesem výběru z lidové, jazzové a gospelové písňové tvorby.

VÝSTAVA HISTORICKÝCH POHLEDNIC DIVADELNÍ BUDOVY

Vznik reprezentativního divadelního stánku určeného pro silnou německou menšinu pražského obyvatelstva měl vyřešit provozně-technické problémy, které v té době vyvstávaly ve sto let starém a již nevyhovujícím Královském německém zemském (Stavovském) divadle na Ovocném trhu. Při rozhodování o novém chrámu Thálie sehrálo svou roli i krátce předtím otevřené české Národní divadlo. Zítkově budově na stísněném pozemku u vltavského nábřeží konkurovali pražští Němci novostavbou navrženou slavnými vídeňskými architekty Ferdinandem Fellnerem a Hermannem Helmerem na dispozičně vhodnější parcele vzniklé po zbourání dřevěného Novoměstského divadla nedaleko nádraží Františka Josefa. Rozlišování obou největších pražských divadel podle jejich poloh na „u Vltavy“ a „u nádraží“ přežilo do dnešních časů. Budova v novorenesančním slohu s šesti korintskými sloupy a pompézním orfeovským tympanonem v průčelí, uvnitř skrývající honosné neorokokové hlediště pro téměř 2.000 diváků, se kultivovaným architektonickým výrazem, proporční vyvážeností i na svou dobu mimořádnými technickými parametry zařadila do evropského kontextu. Jako taková se stala hned od počátku inspirací pro malíře, grafiky a fotografy i častým námětem pohlednic, jejichž historický výběr je sjednocujícím tématem výstavy ke 120. výročí budovy Státní opery Praha. Výstava, instalovaná na 1. balkoně divadla, je připravena ze sbírky fondů dokumentačního střediska Státní opery Praha s použitím významné zápůjčky ze soukromé sbírky Pavla Horníka a doplněna novodobými fotografiemi budovy Státní opery Praha z let 1992 – 2007.

PARTNER STÁTNÍ OPERY PRAHA

PARTNEŘI NOVODOBÝCH PREMIÉR SKLADEB CAMILLE SAINT-SAËNSE

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI STÁTNÍ OPERY PRAHA

PRÁVO

THE PRAGUE POST

euroAWK

